

BUDAPEŠTIANSKY SLOVAK

ČASOPIS SLOVENSKEJ SAMOSPRÁVY BUDAPEŠTI

XXVIII. ROČNÍK

4. ČÍSLO

DECEMBER 2023

Foto: Ľubomíra Fallerová

Foto: LF

*Deň budapešťianskych Slovákov
4. strana*

Foto: LF

*Juraj Tranovský a jeho spevník
6. strana*

Foto: LF

*Deň národnosti v XVIII. obvode
8. strana*

Foto: LF

*Tisíc tvári lásky
9. strana*

Foto: LF

*Slovenská omša na prvú adventnú nedeľu
10. strana*

Foto: LF

*Bilancia činnosti s prednáškou v XII. obvode
12. strana*

Slováci žijúci v Budapešti v zrkadle čísel

Slováci v Maďarsku netvoria uzavretý blok, homogénne spoločenstvo a jednotnú jazykovú oblasť, ale žijú väčšinou v menších či väčších jazykových ostrovoch. Podľa údajov zo sčítaní ľudu z rokov 2001 a 2011 bola väčšina Slovákov v Maďarsku sústredená v *Békešskej župe*. Údaje z roku 2022 svedčia o tom, že počtom 5 628 prevzala prvenstvo Slováckmi v nedávnych rokoch obývaná *Győrsko-mošonsko-šopronská župa*, po ktorej nasleduje *Peštiantska* s 5 320 a na treťom mieste je *Békešská* s 4 594 obyvateľmi hlásiacimi sa k slovenskej národnosti. V poradí miest žilo najviac Slovákov v Maďarsku v *Békešskej Čabe* a v *Budapešti*, pričom *Budapešť* bola v roku 2011 na prvom mieste vo všetkých kategóriách (etnická príslušnosť, národnosť, materinský jazyk).

Prvé významnejšie slovenské presídľovanie do *Pešťbudína* sa datuje do desaťročí po vyhnaní Turkov. V rokoch 1725 až 1750 prichádzali do okrajových častí *Pešti*, najmä do oblasti dnešného *Jozefova*, prevažne nekvalifikovaní robotníci zo severných žúp Uhorska, najmä z *Oravy*, *Liptova*, *Turčianskej* a *Trenčianskej župy*. V prvej polovici 19. storočia sa koncentrovali väčšie skupiny slovenskej komunity vo *Františkove* a v *Jozefove*, v Budíne v Srbsmi obývanom Rácvárosi, dnes budínskom predmestí Alžbetinho mosta. Podľa oficiálnych údajov v roku 1880 sa k slovenskej materinskej reči hlásilo 6 % obyvateľov hlavného mesta, sčítanie obyvateľstva v roku 1930 však zaznamenalo v Budapešti len 10 647 osôb slovenskej materinskej reči a do roku 1941 sa tento počet znížil o viac ako polovicu. V dôsledku výmeny obyvateľstva sa do Československa presťahovalo viac ako 73 000 Slovákov, z toho 4 375 z hlavného mesta. Údaje zo sčítania ľudu zaznamenané v rokoch 1941 až 1990 ukazujú neustály pokles vo všetkých kategóriách. V roku 1980 podľa oficiálnych údajov žilo v Budapešti celkovo 686 obyvateľov slovenskej národnosti a 1 054 obyvateľov so slovenským materin-

ským jazykom, čo predstavovalo 7,53 % Slovákov v Maďarsku podľa národnosti a 6,56 % podľa materinského jazyka. Podľa údajov z roku 1990 žilo v Budapešti 6,6 % Slovákov (802 osôb) podľa národnosti a 7,32 % (934 osôb) podľa materinského jazyka.

Po prijatí menšinového zákona a zriadení menšinových samospráv výsledky sčítania ľudu v roku 2001 ukázali pozitívny posun vo všetkých kategóriách, pričom Slováci v hlavnom meste sa definovali ako menšina predovšetkým na základe svojej kultúrnej príslušnosti. Podľa údajov KSH sa k slovenskej národnosti v Budapešti prihlásilo spolu 4 929 osôb, z toho 4 622 maďarskej štátnej príslušnosti. Počet osôb slovenskej národnosti bol 1 528, čo predstavovalo 8,6 % z celkového počtu osôb slovenskej národnosti žijúcich v krajine. V hlavnom meste žilo 12,8 % osôb, ktoré sa hlásili k slovenskej národnosti, teda 1 513 osôb. Ako zhrnul prieskum z roku 2010, Slováci v Maďarsku sú dobre integrovanou národnostnou menšinou so silným pocitom spolupatričnosti, kde základom integrácie už nie je jazyk menšiny a etnická identita, ale dôležitejšia je kultúrna a spoločenská príslušnosť.

V roku 2011 evidovali v Budapešti 9,25 % Slovákov žijúcich v Maďarsku, t. j. 3 257 osôb, z toho 2 469 maďarskej štátnej príslušnosti. Pokles bol zaznamenaný v počte tých, ktorí sa hlásili k materinskému jazyku (835 osôb), pričom v hlavnom meste tvorili 8,4 % celkového počtu. Výrazný nárast zaznamenali v počte obyvateľov slovenskej národnosti (2 581 osôb), čo predstavovalo 8,7 %. Medzi obyvateľmi hlavného mesta bolo 5 969 osôb hovoriacich po slovensky, z toho 2 045 cudzincov.

Podrobnejšie údaje o sčítaní v roku 2022 ešte nie sú známe, ale tie najdôležitejšie už sú k dispozícii. V roku 2022 klesol ich počet vo všetkých troch kategóriách, pričom celkový počet Slovákov žijúcich v hlavnom meste bol 2 909, z toho 2 092 bolo maďarskej štátnej príslušnosti.

Počet osôb s materinským jazykom slovenským bol 713, z toho 371 boli maďarskí štátni príslušníci. Oproti tomu počet osôb hovoriacich po slovensky bol 6 614, z toho 2 953 osôb bolo inej ako maďarskej štátnej príslušnosti. Počet osôb slovenskej národnosti výrazne prevyšoval počet osôb s materinským jazykom, ktorých bolo 2 313, z toho 1 760 osôb bolo maďarskej štátnej príslušnosti.

Z hľadiska náboženskej príslušnosti sa v posledných troch sčítaniach v hlavnom meste výrazne znížil aj počet katolíkov a evanjelikov slovenskej národnosti. V roku 2022 sa ku katolíkom prihlásilo len 839 osôb, k evanjelikom 380 osôb, 652 osôb sa deklarovalo ako bez vyznania a 692 osôb odmietlo odpovedať.

Z hľadiska vekového zloženia bol najväčší podiel Slovákov vo vekovej skupine 30-39 rokov (18,7 %), po ktorej nasledovala veková skupina 40-49 rokov (18,5 %) a veková skupina 50-59 rokov (12,8 %). Osoby nad 60 rokov tvoria štvrtinu slovenskej komunity v hlavnom meste. Viac ako polovica obyvateľov slovenskej národnosti v hlavnom meste má vysokoškolské vzdelanie, väčšina je zamestnaná a počet neaktívnych obyvateľov poberaúcich sociálne dávky sa v porovnaní s rokom 2001 znížil o viac ako tretinu na 536.

Z hľadiska územného rozloženia v rámci hlavného mesta výsledky posledných troch sčítaní ukazujú, že najviac osôb slovenskej národnosti je v 11. obvode, a to 264. Početnejšia slovenská komunita zostáva v 3., 13. a 14. obvode (viac ako 200), pričom v *Jozefove* sa oproti predchádzajúcim údajom zvýšil počet obyvateľov (189), zatiaľ čo v obvodoch, tradične obývaných Slováckmi, ako sú *Cinkota* a *Ke-restúr*, počet Slovákov klesol.

Podľa informácií Ústredného štatistického úradu budú od polovice decembra k dispozícii ďalšie údaje, ktoré umožnia podrobnejšie analýzy.

Orsolya Szabó
vedúca kabinetu CSSM

Deň budapeštianskych Slovákov

Slovenská samospráva Budapešti (SSB) 2. decembra spojila svoje verejné zasadnutie s tradičnou oslavou *Dňa budapeštianskych Slovákov* a *slovenských Vianoc*. Budapeštianski Slováci slávil Vianoce spoločne za bielym stolom, pri kultúrnom programe, v divadelnej sále sídla SSB v centre hlavného mesta.

Na verejnom zasadnutí SSB predsedníčka zboru **Edita Hortiová** po pozdravení hostí, vrátane radkyne Veľvyslanectva Slovenskej republiky v Maďarsku **Valérie Zolcerovej**, referovala o celoročných aktivitách zboru. Členovia SSB sa zúčastňovali nielen na vlastných, ale aj na podujatiach slovenských samospráv jednotlivých obvodov hlavného mesta, ako aj na významnejších podujatiach regionálneho a celoštátneho rázu. SSB pokračovala vo vydávaní časopisu *Budapeštiansky Slovák*, ktorý aj v tomto roku redigovala **Eubomíra Fallerová**. Poslanci vykonávali svoju činnosť na základe pracovného plánu prijatého na začiatku roka. Finančné prostriedky získali formou štátnej podpory, ale aj

grantov od hlavného mesta a rôznych fondov a organizácií tak z Maďarska, ako aj zo Slovenska. Najväčšími podujatiami popri usporiadaní pútnickej cesty do Blatnohradu boli jazykový tábor pre žiakov budapeštianskej slovenskej školy, doškoloňovanie pre poslancov SSB v Mojmirovciach, oslava žien, koordinačné porady slovenských poslancov a vydávanie časopisu.

Okrem tradičných podujatí SSB spolupracuje so slovenskými spoločenskými organizáciami fungujúcimi v hlavnom meste a tesne spolupracuje s obvodnými slovenskými samosprávami. Vďaka ich finančným príspevkom, ako aj grantom Úradu pre Slovákov žijúcich v zahraničí, Správe fondov G. Bethlena a Verejnoprospešnej nadácii Zväzu Slovákov v Maďarsku môže vydávať svoj časopis. Tento rok vyšli štyri čísla. Svojou infraštruktúrou napomáha činnosť *Klubu slovenských dôchodcov* a *Budapeštianskeho slovenského speváckeho zboru Ozvena*. Pre budapeštiansku školu predplatila *Ludové noviny*, *Náš kalendár* a časopis *Barátság*.

Po vyratúvaní všetkých podujatí, na ktorých sa zúčastnili poslanci SSB, nasledoval kultúrny program. V tomto roku sa o navodenie príjemnej vianočnej atmosféry postarali členovia *Budapeštianskeho slovenského speváckeho zboru Ozvena* pod taktovkou **Adama Baláza Galambosa** a koncert **Jána Bacsiho**, ktorý pripravil akúsi púť históriou hudby. Vyvrcholením programu bol spoločný spev známej vianočnej piesne *Tichá noc*, ktorú spievali všetci účastníci budapeštianskych slovenských Vianoc.

Záverom podujatia sa uskutočnilo odovzdanie vyznamenania Za budapeštianskych Slovákov. Tento rok ho SSB udelila predsedovi Slovenskej samosprávy XII. obvodu, jednej z kľúčových osobností budapeštianskych Slovákov **Michalovi Hrivnákovi**. M. Hrivnák bol príjemne prekvapený a s dojatím prevzal pamätnú plaketu a darčekový kôš.

Potom sa účastníci Slovenských Vianoc mohli do vôle zhovárať pri bielym stole a výbornej večeri.

(ef)

M. Hrivnák – laureát ceny Za budapeštianskych Slovákov

Michal Hrivnák, národnostný politik, spisovateľ, novinár, verejný činiteľ, pedagóg, jedna z kľúčových postáv kultúrneho života budapeštianskych Slovákov, sa narodil 2. októbra 1936 v *Slovenskom Komlóši*. Absolvoval odbor slovenčina a maďarčina na *Vysokej škole pedagogickej v Segedíne*, externe odbor dejepis na *Vysokej škole v Nired'háze* a takisto externe získal diplom stredoškolského učiteľa slovenčiny na *budapeštianskej univerzite ELTE*.

Pedagogickú činnosť začal v *Novom Meste pod Šiatrom*, kde bol aj zástupcom riaditeľa žiackeho domova. V roku 1971 sa stal kultúrnym referentom *Demokratického zväzu Slovákov v Maďarsku*. Zameral sa na oživenie a organizovanie literárneho života Slovákov v Maďarsku. Je iniciátorom a redaktorom prvej antológie pôvodných diel tunajších literátov *Výhonky*, ako aj jedným z iniciátorov založenia *Literár-*

nej sekcie DZSM. V r. 1977 sa stal redaktorom *Ludových novín*, týždenníka Slovákov v Maďarsku, kde pracoval až do odchodu do dôchodku.

Bol jedným zo zakladajúcich členov *Združenia slovenských spisovateľov a umelcov v Maďarsku* a mal veľké zásluhy na rozvíjaní zahraničných kontaktov našich literátov, ako aj na integrácii výtvarníkov do tejto organizácie. Bol predsedom *Únie slovenských spisovateľov, umelcov a kultúrnych pracovníkov v zahraničí*. **Michal Hrivnák** bol medzi prvými zakladateľmi národnostných samospráv, patrí k zakladajúcim členom *Slovenskej samosprávy Budapešti*, ako predseda *Kultúrneho výboru SSB* bol jedným zo zakladateľov časopisu *Budapeštiansky Slovák*, ktorý istý čas aj redigoval. Dlhé roky je predsedom *Slovenskej samosprávy XII. obvodu Budapešti*. V tejto funkcii sa zasadil o umiestnenie

pamätnej tabule *L. Sziklayho* a busty *Ondreja Áchima Likera*.

Ako literát vydal zväzky krátkych próz *V prúde času*, *Tulipány* a *Nadišiel čas*. Jeho prózy vyšli v zbierkach *Výhonky*, *Pramene* a *Cestou k slovám*. Vydal publikácie *László Sziklay – skutočnosť a legenda* a *Ondrej Áchim L. na vážkach času*, bol redaktorom zborníka prednášok konferencie *Kultúrne dedičstvo budapeštianskych Slovákov*, ktorá sa viacerými putami viaže k jeho menu. Je čestným členom *Spolku slovenských spisovateľov*.

Jeho rodné mesto mu udelilo vyznamenanie *Strieborný stupeň Pro urbe Slovenský Komlós*. Roku 2006 *Celoštátna slovenská samospráva* ocenila jeho zásluhy vyznamenaním *Za našu národnosť*.

Za vyššie uvedenú činnosť mu *Slovenská samospráva Budapešti* udelila cenu *Za budapeštianskych Slovákov*.

Deň slovenských novinárov

Nezisková verejnoprospešná spoločnosť *SlovakUm*, s. r. o., redakcia *Ludových novín* a *Celoštátna slovenská samospráva* v Maďarsku usporiadali 4. októbra pri príležitosti *Dňa slovenských novinárov v Maďarsku* v reštaurácii Trófea v Budapešti Stretnutie slovenských novinárov, na ktoré pozvala aj šéfredaktorku nášho časopisu.

Stretnutie každý rok reflektuje na aktuálnu tému, tentoraz dominovali výsledky sčítania obyvateľstva a príprava na budúcoročné komunálne voľby. O týchto otázkach hovorili parlamentný hovorca Slovákov v Maďarsku **Anton Paulík**, predsedníčka CSSM **Alžbeta Hollerová Račková**, predsedníčka Zväzu Slovákov v Maďarsku **Ruženka Egyedová Baráneková**, podpredseda spolku *Identita* **Ondrej Horváth** a predseda Únie slovenských organizácií v Maďarsku **František Zelman**.

A. Paulík konštatoval: „Čo sme dosiahli, mohlo byť aj lepšie,“ povedal na margo výsledkov sčítania obyvateľov, z ktorého vysvitlo, že nás je v mnohých obciach a mestách oproti výsledkom pred 12 rokmi menej. „Ja si myslím, že výsledky o národnostiach nezodpovedajú realite. Keď zoberieme do úvahy naše školy, ktorých máme vyše 30, do ktorých chodí približne 3 000 žiakov, tí majú v lepšom prípade dvoch rodičov, ktorí pri zápise detí podpísali, že patria k slovenskej národnosti. Ak k tomu pridáme polovicu starých rodičov, vychádza nám väčšie číslo, ako výsledok sčítania. K tomu, aby sme získali reálny obraz, potrebujeme aj aktívnejšie médiá.“ Vyzdvihol dôležitosť aktivity národnostných samospráv, lebo podľa jeho mienky za nepriaznivými výsledkami je aj to, že slovenské samosprávy nevedeli zmobilizovať obyvateľov.

A. Hollerová Račková poprosila prítomných, aby spoločne porozmýšľali o budúcnosti médií. Spomenula dve skutočnosti, ktoré môžu byť inšpiratívne aj pre pracovníkov slovenských médií v Maďarsku. „Prvá je chorvátske in-

ternetové rádio, ktoré robí *Croatica*. Aj my by sme mohli rozmýšľať nad rozbehnutím slovenskej televíznej relácie. Na seminári novinárov v Srbsku som sa tiež oboznámila s novými formami médií, ako je napríklad podcast.“ Ďalej predsedníčka podnecovala vedenie *Ludových novín*, aby oživilo dlhoročné partnerstvo s novinami vojvodinských Slovákov *Hlas ľudu*. Dodala, že treba vždy pozerieť do budúcnosti a v budúcich piatich rokoch hľadať nové formy oslovenia najmä mladých ľudí, ktorí nepozerajú televíziu, nečítajú noviny, ale informácie získavajú z internetu.

Ako prvá v diskusii o budúcoročných voľbách do národnostných samospráv vystúpila predsedníčka ZSM R. Egedová Baráneková a zagratulovala terajším a bývalým spolupracovníkom novín. Voľby, ktoré nás čakajú, budú siedme a na každé sa bolo treba trochu inak pripraviť. Hovorila o náročnosti práce národnostných poslancov. „Keď človek cíti, že je na všetko sám, sám bojuje, tak sa jednoducho vzdá.“ Hovorila o potrebe osloviť mladú generáciu. „Máme veľmi múdrych mladých ľudí, ktorí majú svoje názory, len nevedia, že sme na ne zvedaví. Pýtajme sa na ich názor!“ Mladí ľudia študujú, pracujú, majú vysoké finančné náklady, nemôžu si dovoliť pracovať len z oduševnenia.

Podľa predsedu ÚSOM F. Zelmana výsledky sčítania ľudu treba poriadne preskúmať a vyhodnotiť. „Čo sa týka miestnych národnostných samospráv, stále máme sľuby, že požiadavky úradov nebudú také prísne, ale doteraz sa tak nestalo. My to robíme ako amatéri zadarmo, kým pracovníci veľkých samospráv sú za túto prácu platení.“ Ako príklad uviedol, že nie všetci si môžu dovoliť, aby v pracovnom čase hocikeď odišli na úrad vybavovať záležitosti národnostnej samosprávy. „Som presvedčený, že ak sa situácia nezlepší, tak v našich samosprávach budú sedieť sami dôchodcovia.“ Podľa neho noviny nenastofujú problémy, ale píšú len o pozitívnych veciach. Ako ďalší prob-

lém vyzdvihol masový odchod mladých z Dolnej zeme.

Podpredseda Spolku *Identita* O. Horváth povedal: „V minulom cykle sme začali ako opozícia, potom sme vám ukázali, že sa dá s nami spolupracovať a v záujme spoločných cieľov sme ochotní postupovať spoločne. V tomto cykle bola už dôvera oveľa silnejšia.“ Podľa podpredsedu chcú v tom naďalej pokračovať, ale *Identita* trvá na zmenách. V poslednom období vypracovala politický plán, o ktorom chcú na rokovaníach informovať aj koalíčných partnerov. „Keď zhodnotíme minulé obdobie, máme taký pocit, že *Identita* dosť veľa obetovala za pokoj. Nechceme ho rozbiť, ale myslíme si, že chýbajú debaty.“ Podotkol, že väčšina ľudí z našich kruhov si kritiku nejakej organizácie berie osobne. „Musíme sa naučiť, že diskusie nás posúvajú dopredu,“ povedal.

Po príhovoroch nasledovalo prekvapenie: torta a gratulácie pri príležitosti 40. jubilea Slovenského magazínu Maďarskej televízie *Domovina*. Šéfredaktorka vysielania **Zuzana Antalová** poďakovala všetkým bývalým a súčasným kolegom a povedala, že je to priam zázrak, že jeden televízny program existuje 40 rokov. V poslednej dobe slovenská redakcia *MTVA* prešla ťažkými časmi a je nevyhnutné pomáhať si navzájom, aby naše médiá vedeli spoločne úspešne fungovať. „Čo je v našich silách, to naozaj urobíme pre našu komunitu,“ dodala Z. Antalová. Prítomní si minútu ticha spomenuli na prvého redaktora slovenského vysielania, neskôr predsedu CSSM a prvého parlamentného hovorca Slovákov v Maďarsku **Jána Fuzika**, ktorý nás vlni náhle navždy opustil.

E. Fábánová poďakovala dopisovateľom *Ludových novín*, bez ktorých by časopis nebol taký pestrý. Na záver stretnutia I. Fuhl poďakoval za impulzy a dobré rady vedúcich nominujúcich organizácií.

Juraj Tranovský a jeho spevník

Držím v ruke útlú, esteticky veľmi pekne upravenú knižočku s názvom *Tranoscius – spevník v náboženskom živote Slovákov v Maďarsku*, ktorú prezentoval jej autor **Bertalan Bertók** spoločne s **Alžbetou Árgyelánovou** a **Rozáliou Papovou Polereczkou** 18. októbra v spoločenskej sále *Celoštátnej knižnice cudzojazyčnej literatúry*.

Na začiatku podujatia kultúrna manažérka knižnice **Tímea Madarászová** informovala prítomných o tom, že hlavným organizátorom podujatia je *Slovenská samospráva XVII. obvodu Budapešti*. Konštatovala, že pôvodný spevník uzrel svetlo sveta v Levoči roku 1636 pod názvom *Cithara sanctorum* a jeho autorom bol spisovateľ, básnik, skladateľ cirkevných piesní, evanjelický kňaz, reformačný humanista, „slovanský Luther“ **Jiří Tranovský**, latinským menom **Georgius Transoscus** (Tešín 1591 – Martin 1637). Spomedzi 413 piesní uvedených v spevníku je 150 vlastných skladieb autora, medzi ostatnými je veľa Tranovského prekladov z nemčiny a latinčiny. Neskôr sa spevník stal známy pod názvom *Tranoscius* a má viac ako osemdesiat vydaní. Do maďarčiny ho v roku 1935 preložil **József Vektorisz**. Spevník napísaný v kralickej češtine je od počiatku hlboko spätý s každodenným životom a slávnosťami slovenských evanjelikov, ktorí si ho veľmi ctia a vážia. Prezentáciu sprevádzala hudobná ukážka z Tranovského tvorby, výstava a projekcia, ktorú pripravila knihovnička **Veronka Halušková**.

Po úvodných slovách kultúrnej manažérky knižnice sa prítomným prihovorela hlavná organizátorka programu a zodpovedná redaktorka publikácie, predsedníčka Slovenskej samosprávy XVII. obvodu **Rozália Papová Polereczká**, ktorá sa poďakovala všetkým prítomným, že prejavili záujem o prezentované dielo. Zvlášť poďakovala riaditeľke *Základnej školy Móra Jókaiho v Tatabányi* **Enikő Makszimovej Pálfiovej** a predsedníčke *tamojšej slovenskej samosprávy* **Anne Mazalinovej**, že svojou prítomnosťou poctili prezentáciu.

Predsedníčka spoluorganizátorskej *Slovenskej samosprávy XX. obvodu Budapešti* **Alžbeta Árgyelánová** sa prihovorela prítomným ako knihovnička a v tomto prípade aj ako poradkyňa. Dozvedeli sme sa, že publikácia vyšla k storočnici prvého békeščabianskeho vydania evanjelického spevníka Juraja Tranovského a jej prezentácia je načasovaná k blížiacemu sa 31. októbru, keď si evanjelici augsburského vyznania pripomínajú pamiatku reformácie. Poznomenala, že *pre evanjelikov je sviatok reformácie nielen spomienkou na historické udalosti, ale aj procesom, počas ktorého si majú uvedomiť, či sú na správnej ceste a majú naprávať chyby*.

Ako ďalej povedala, *kniha tu prítomného autora je výsledkom dlhoročného bádania venovaného téme majstrovského teologického diela Juraja Tranovského v nábožensko-kultúrnom kontexte Slovákov v Maďarsku*. Zozbieraný bohatý výskumný materiál uzrel svetlo sveta pred pätnástimi rokmi v dvojjazyčnej knižnej podobe pod názvom *Pamätnica k 370. výročiu vydania Transoscia*. V uplynulých rokoch pokračoval a rozširoval materiál, pripravil dvojjazyčné dielo vhodné na ďalšie rozšírené vydanie. V jednotlivých kapitolách autor pojednáva o živote a spevníku Juraja Tranovského, význame Transoscia v živote békeščabianskych evanjelických Slovákov, jeho medenej väzbe, dejinách vydávania predmetného diela, vrátane jeho békeščabianskych vydavateľov a vydavateľských osobností, o vydaní v maďarskom jazyku i unikátnych vydaniach. V podobe rozhovorov autor venuje osobitnú kapitolu vnímaniu spevníka *Tranoscius* v kruhu budapeštianskych slovenských evanjelikov. Konceptne ucelená, obsahovo pestrá, čitateľsky príťažlivá kniha s viacerými prílohami je obohatená tematickou bibliografiou, odbornými odkazmi, ako aj čiernobielymi ilustráciami a farebnými fotografiami. Lektormi publikácie boli **Gizela Molnárová**, **Mária Kováčsová**, **Pavol Žibrita** a **Alžbeta Árgyelánová**.

Dielo *Bertalana Bertóka* svojím obsahom obohacuje náboženskú literatúru Slovákov v Maďarsku; môže slúžiť ako užitočný zdroj pre odborníkov a poučné čítanie pre záujemcov.

O tom, ako sa zrodila myšlienka ujať sa vydania spevníka, rozprávala **Rozália Papová Polereczká**. Proces, ktorý viedol k prezentácii publikácie, trval viac ako dva roky a nebola to ľahká úloha. Po nej sa po slovensky ujal slova autor publikácie, v civilnom živote učiteľ slovenského jazyka a slovenského folklóru a kultúry na Základnej škole v Bánhide, aby neskôr pokračoval v maďarčine. Rozprával o svojom békeščabianskom pôvode a o Slovákoch evanjelického vierovyznania, ktorí si pred tristo rokmi, keď prišli na Dolnú zem, priniesli so sebou svoj vzácny spevník, ktorý ho už v detstve veľmi zaujal. Neskôr, keď na jednej celoštátnej študentskej konferencii získal tretie miesto za svoju prácu venovanú J. Tranovskému, sa rozhodol hlbšie venovať tejto téme.

Teraz, keď je *Tranoscius – spevník v náboženskom živote Slovákov v Maďarsku* na svete, má jeho autor spoločne s vydavateľom v úmysle rozposlať ho do všetkých slovenských škôl a slovenských samospiev v Maďarsku.

V diskusii nasledujúcej po prezentácii, z otázok, respektíve z informácií zo strany prítomných vysvitlo, že *Tranoscius* si v evanjelických rodinách veľmi vážili. Do knihy si zapisovali dôležité dátumy a udalosti, ku ktorým u nich došlo. Strážili si ho ako oko v hlave a bolo zvykom pochovávať ho spoločne s majiteľom.

Prezentáciu ukončil Ženský spevácky zbor *Kerestúr* vedený dirigentom **Dominikom Volterom** Ďakovnou piesňou 727.

Neodmysliteľnou súčasťou podujatia bolo pohostenie vo forme sladkej a slanej odmeny z kuchyne *Kerestúrskych hrdých dievok*, konkrétne medový krémeš **Mariky Maródiovej** a slané rohlíčky **Eriky Csermendiovej**.

Ženy na Slovensku a v Maďarsku

Foto: LF

Nielen príslušníčky nežného pohľavia, ale aj páni prejavili záujem o prezentáciu knihy s názvom *Dievčatá, ženy na Slovensku a v Maďarsku (1955 – 1989)*, ku ktorej došlo na pôde Slovenského inštitútu v Budapešti 21. septembra.

Po krátkom príhovore novej riadiateľky SI *Michaely Pánisovej Ležákovovej* sa slova ujala moderátorka podujatia *Ilona L. Juhászová*. Ako na úvod povedala, *je to mimoriadna publikácia, z ktorej sa dozvedáme, ako sme žili a ako sme sa navzájom ovplyvňovali.*

Dve sympatické rovesníčky *Marta Botiková* a *Zita Deákyová*, odborníčky v oblasti etnológie, sa rozhodli spoločne si zaspomínať na obdobie, do ktorého sa narodili, v ktorom vyrastali, žili a pracovali. Výsledkom ich práce je kniha, v ktorej približujú život žien v socialistickom Slovensku a Maďarsku. Kultúry týchto dvoch krajín sú si veľmi blízke, majú mnohé spoločné tradície, v mnohom sú si podobné a v mnohom rozdielne. Tieto podoby a rozdiely nám autorky prinášajú na stránkach ich spoločnej knihy.

Spolupracovať začali ako etnologičky pred niekoľkými rokmi. Najprv boli výmenné návštevy sprevádzané študentmi. Vtedy sa vlastne zoznámili a zistili, čo všetko spoločné je v ich každodenných životoch, ale aj v odbornom svete. Samotná myšlienka zhrnúť nadobudnuté poznatky o živote žien na

Slovensku a v Maďarsku a zhrnúť ich do knihy sa zrodila v čase pandémie. Materiál bol čiastočne k dispozícii už vďaka ich dovtedajšej odbornej práci a neskôr ho dopĺňali zo súkromných archívov, ale úlohu zohrali aj vlastné skúsenosti. Dost' skoro vysvitlo, že mnohé veci sa vyvíjali, či diali v dvoch krajinách paralelne. Socializovali sme sa v tom istom systéme. Šli sme rovnakou cestou. Napríklad na Slovensku a aj v Maďarsku začali takmer v tom istom čase vychádzať časopisy pre ženy. V Maďarsku *Fürge ujjak*, na Slovensku *Dorka*, alebo *Nők lapja* a *Slovenka*. Obidve krajiny v období socializmu v mnohom nasledovali sovietsky vzor. Avšak napriek tomu, že socializmus prebiehal paralelne, predsa len medzi nimi existovali rozdiely. Obidve krajiny boli uzatvorené, ale vzájomné navštevovanie bolo možné. Bola tu možnosť prieniku. V 60. rokoch sa začal rozvíjať nákupný turizmus. Nedalo sa cestovať do Viedne, ale dalo sa do Bratislavy či Budapešti či už s cestovnou kanceláriou, vlakom, alebo dokonca už aj autom. No a čo sa kupovalo? Na Slovensku, samozrejme, topánky či tepláky, v Maďarsku kozmetika, napríklad mydlo Zelené jablko, Fa dezodor. V 80. rokoch už boli v Budapešti súkromné butiky a v tých bolo dostať originálnejšie oblečenie.

Každých desať rokov ako keby sa situácia v dvoch krajinách menila.

V 50. rokoch bolo Maďarsko prísne uzatvorené. V 60. rokoch Československo, a v rámci neho Slovensko, ako keby rozkvitlo. V 70. rokoch bolo Maďarsko krajinou s lepšou atmosférou. Kniha sa nezaobera politikou a nezaobera sa ani literatúrou, jednoducho by sa všetky témy do nej nevošli.

Na otázku, v ktorej krajine bola situácia žien lepšia, sa obidve autorky zhodli na tom, že nevidia podstatné rozdiely. Ako *Marta Botiková* povedala, Slovensko bolo hádam trochu konzervatívnejšie, napríklad na Slovensku ženy na ulici nefajčili a nechodili bez podprsenky.

Autorky odpovedali na rôzne otázky a na rôzne témy. Ich cieľom nebolo napísať vedeckú prácu, hoci kniha zodpovedá požiadavkám vedeckej práce. Ich cieľom bolo napísať populárno-vedeckú publikáciu pre širokú verejnosť, čo sa aj podarilo, pretože kniha je už rozpredaná. *Zita Deákyová* sa na záver vyjadrila, že je pre ňu darom, že vedeli s *Martou Botikovou* roky úspešne spolupracovať a ich spolupráca prerástla v priateľstvo. „*Šli sme ruka v ruke rovnakou cestou a dúfam, že sa nám to podarilo odovzdať. Čo je však najdôležitejšie, touto knihou sme ukázali, že Bratislava a Budapešť, Slovensko a Maďarsko vedia viesť dialóg, vedia si porozumieť!*

LF

Časopis *Budapeštiansky Slovák* je fórom Slovákov žijúcich v hlavnom meste. Uverejnené materiály vyjadrujú preto v prvom rade mienku autorov. Naším zámerom je rešpektovať právo iných na vyjadrenie vlastného názoru, pričom v žiadnom prípade neposkytujeme priestor materiálom porušujúcim ľudskú dôstojnosť a práva iných.

Redakcia BS

Slovenská samospráva II. obvodu v Čorváši

Slovenská samospráva II. obvodu Budapešti a slovenský volený zbor v Čorváši naviazali pracovné kontakty roku 2018, keď budapeštianski poslanci zavítali na pozvanie predsedníčky tamjšej slovenskej samosprávy **Alžbety Hudikovej** do tohto dolnozemskeho mesta. Príjemne ich prekvapil postoj vedenia mesta, ale aj miestnych obyvateľov k dnes už nevelmi početnej, ale mimoriadne čínorodej miestnej slovenskej komunite, jej hmotnému i nehmotnému dedičstvu. Navyše oba zbory spája nevelmi dávna minulosť, keď Čorvášania v ťažkých päťdesiatych rokoch poskytlí útulok násilne presídleným obyvateľom II. obvodu Budapešti.

Osem rokov sa dva slovenské volené zbory pravidelne niekoľkokrát ročne stretávajú. V septembri prichádzajú slovenskí poslanci II. obvodu na čele s predsedníčkou **Lubomírou Falterovou** na Slovenský deň do Čorváša, v novembri zase Čorvášania na programy partnerského zboru do hlavného mesta. Slovenský deň v Čorváši sa tohto roku uskutočnil po 21. raz, druhýkrát v priestoroch krásne obnoveného *Slovenského národopisného domu* a *Slovenského spoločenského domu*. V spoločenskom dome bola inštal-

Foto: Bence Püski-Liker

vaná výstava fotografií dokumentujúca 25-ročnú činnosť miestnej slovenskej samosprávy. Založilo ju päť poslancov 10. novembra 1998, odvtedy je na jej čele **Alžbeta Hudiková**. Množstvo fotografií zachytáva najdôležitejšie momenty zboru, ako napr. podpísanie partnerskej zmluvy so Sládkovičovom v roku 1999, práce na budovaní slovenského národopisného a spoločenského domu, ich slávnostné uvedenie do prevádzky, ale aj rad letných programov, ktorými slovenskí poslanci vniesli život do oboch budov a získali si sympatie najmladšej generácie Čorvášanov. Po prehliadke výstavy nasledovalo obnovenie zmluvy o priateľstve a spolupráci medzi miestnou slovenskou samosprávou a slovenským zborom II. obvodu hlavného mesta.

Popoludní sa domáci a hostia spo-

ločne zúčastnili na službách Božích v miestnom evanjelickom kostole, ktoré slúžila miestna farárka **Lilla Zsírosová**, v slovenčine tlmočila jej slová **A. Hudiková**. Piesne odznievali v maďarskom i slovenskom jazyku.

Následne sa v miestnom kultúrnom dome konal veľkolepý program. Po slávnostných príhovoroch vedenie mesta udelilo **Alžbete Hudikovej** pamätnú plaketu za jej

úspešnú a neúnavnú štvrtstoročnú prácu na čele miestnej slovenskej samosprávy. Čestný občan mesta, bývalý viceprimátor **András Dohányos**, zanečený zberateľ hmotných pamiatok mesta a uznávaný znalec miestnej histórie, odovzdal osvedčenia ku Dňu Békešskej župy, ktoré dokladajú, že čorvášsky národopisný dom a spoločenský dom zaradili do pokladnice župných hodnôt. V kultúrnom programe vystúpili miestny folklórny spolok *Nezábudka*, citarový súbor *Strapce* z Békešskej Čaby, citarový orchester *Dió Héj* z partnerskej obce zo Slovenska Sládkovičova a tanečný súbor *Meder* z Veľkého Medera.

Po slávnostnej večeri nasledovala tanečná zábava.

VZS

Deň národností v XVIII. obvode

Na dvore *Základnej školy Tivadara Csontváryho Kosztku* v XVIII. obvode Budapešti bolo v sobotu 30. septembra rušno. Konal sa tu totiž *Národnostný festival*. Zhromaždených záujemcov o toto podujatie privítal starosta mestskej časti **Sándor Szaniszló**. Po krátkom príhovore odovzdal javisko národnostiam. Ako prvá predstavila svoju kultúru nemecká národnostná samospráva. Po nej sme nasledovali my, Slováci. *Folklórny súbor Panónia* z *Malej Tarče* uviedol na scénu predseda *Slovenskej samosprávy XVIII. obvodu* **Peter Bakos**.

Súbor vznikol v roku 1992. Spoločiatku ho tvoril ženský spevácky zbor

a tanečná skupina, neskôr sa k ženám, vystupujúcim v autentickom miestnom slovenskom ľudovom kroji, pripojili aj muži. Repertoár súboru zahrnuje slovenské aj maďarské ľudové piesne a tance. Samozrejme, teraz predviedol slovenské. Súbor sa pravidelne zúčastňuje na rôznych súťažiach, napríklad na kvalifikačnej prehliadke Ústavu kultúry Slovákov v Maďarsku *Vo Vire tanca* a na súťaži Zväzu Slovákov v Maďarsku *Slovenský škovránok*, odkiaľ si odniesol niekoľko ocenení. Vystupoval aj na Slovensku, v Belgicku, Čechách, Rumunsku a Taliansku. Predsedom súboru je **István Rapai** a ume-

leckým vedúcim **Zsolt Szilágyi**. V prestávke vystúpenia zaspievali niekoľko ľudových piesní tenoristi *Budapeštianskeho slovenského speváckeho zboru* **Miloš Vnuk**, **László Erdei** a **Peter Bakos**.

V programe Národnostného festivalu sa predstavili aj súbory a skupiny arménskej, gréckej, chorvátskej, poľskej, rumunskej a srbskej národnosti. Všetky národnostné samosprávy obvodu pripravili aj ukážku svojej tradičnej gastronómie, slovenská ponúkala bryndzové halušky, čapované pivo a kofolu.

EF

Tisíc tvári lásky

Takýto pôsobivý názov mala pozvánka, v ktorej nás *Kruh priateľov Slovenského Komlóša (KPSK)* pozval na koncert mladej opernej speváčky **Edity Šutovej-Francesconovej**, komlóskej rodáčky, ktorá v súčasnosti žije v Ženeve.

Po dlhom, takmer polročnom neúnavnom hľadaní plnom neočakávaných zvrátov sa *predsedníčke KPSK Alžbete Hollerovej Račkovej* podarilo nájsť vyhovujúci priestor. 17. novembra sme sa napriek vytrvalému studenému dažďu, ktorý v tento deň priam zalial hlavné mesto, v peknom počte zišli v koncertnej sále *Hudobnej školy Aladára Tótha* v VI. obvode Budapešti, aby sme si vypočuli koncert sopranistky *Edity Šutovej-Francesconovej* a jej hosťa, opernej speváčky, dramatickej sopranistky **Kornélie Szabovej**, ktoré na klavíri sprevádzala **Agnes Lőrinczová**. Na programe boli diela slovenských, českých i maďarských skladateľov.

Prítomných, medzi ktorými boli *viцеprimátor Slovenského Komlóša Zoltán Horváth* a nová riaditeľka tamojšej

slovenskej základnej a materskej školy Marianna Bajczzerová Melegová, privítala *Alžbeta Hollerová Račková*. Predsedníčka KPSK v krátkosti oboznámila hostí s vystupujúcimi umelkými. *Edita Šutová-Francesconová* študovala spev na konzervatóriu v Békešskej Čabe, na Akadémii umení v Banskej Bystrici, na Konzervatóriu Adriana Buzzolu v talianskej Adrii a druhý magisterský titul v odbore hudobné sólo získala na Haute Ecole de Musique v Ženeve. Zúčastnila sa na viacerých majstrovských kurzoch. Počas svojej doterajšej kariéry vystupovala vo viacerých európskych krajinách, ale aj v Číne. V súčasnosti pravidelne hosťuje v opernom zbore divadla Grand Théâtre v Ženeve.

Kornélia Szabová, rodáčka z Nireďházy, študovala hru na klavíri a na flaute, ako aj spev najprv vo svojom rodnom meste. Neskôr sa stala žiačkou opernej speváčky *Jolány Sántovej*, laureátky Ceny Bartóka-Pásztoryho, ktorá je dodnes jej učiteľkou. Je laureátkou mnohých ocenení za spevácky talent.

Agnes Lőrinczová získala magisterský titul v odbore hudobnej pedagogiky *Zoltána Kodály*a a dirigovania na *Hudobnej akadémii F. Liszta* v Budapešti a v roku 2010 magisterský titul v odbore klavírny sprievod na *Vysokej škole hudobného umenia* v Ženeve. Odvtedy pôsobí ako korepetitorka v triede zborového komorného spevu a dirigovania v tejto inštitúcii. Pravidelne sprevádza hrou na klavíri vystúpenia sopranistky *Edity Šutovej-Francesconovej*.

Alžbeta Hollerová Račková sa po koncerte, odmenenom búrlivým potleskom, poďakovala riaditeľke *Hudobnej školy Aladára Tótha Margite Magyarovej* za možnosť usporiadať podujatie *Kruhu priateľov Slovenského Komlóša* v elegantnej koncertnej sále školy a vyslovila nádej, že v budúcnosti nadviaže táto škola spoluprácu so Slovenským Komlósom a jej hudobnými telesami.

Podujatie ukončila ochutnávka, tentoraz čabianskej klobásy. Na Komlóši sa totiž minula a musela som uznať, že výborne chutí aj čabianska.

LF

Nalad' me sa na advent

Príjemný podvečer sme v sobotu 18. novembra strávili v *Dome mládeže v Novej Pešti*, kde štyri národnostné samosprávy pôsobiace v tejto mestskej časti usporiadali podujatie venované blížiacemu sa adventu. Divadelná sála sa zaplnila do posledného miesta.

Rola hostiteľky pripadla ceremoniárke kultúrneho strediska **Nikolette Frieszovej**, ktorá v úvodnom príhovore privítala vicestarostu IV. obvodu **Lászlóa Cziglera**, poslankyňu samosprávy **Sáru Czinkeovú**, členov národnostných samospráv a ich hostí. Skôr než sa na javisku začali striedať umelecké telesá jednotlivých národností, sa publiku prihovorila **Sára Czinkeová**. – *Nová Pešť je pestrofarebné mesto a ste to vy, kto ho spestruje vašou kultúrou, vašim umením. Adventné obdobie je čas očakávania Vianoc, sviatku lásky a pokoja, preto vám prajem, aby aj tento podvečer prebiehal v znamení*

Foto: LF

lásky a pokoja, – povedala. Ako prvá sa na javisku predstavila poľská národnosť. Matka s dcérou **Edita Deáková** a **Hanna Deáková** nás hrou na klavíri a violončele naladili na nastávajúce predvianočné obdobie. Po nich žiaci *Nemeckej národnostnej základnej školy Olivera Halassyho* predviedli krátku humornú, veľmi milú scénu o štyroch

adventných sviečkach. Nemeckú kultúru dôstojne reprezentovali aj **Szabolcs Hegedűs** a jeho komorný zbor. Slovenskú národnosť zastupovala **Pilíška rodinka** z *Mlynkov*, sympatické speváčky a speváci sprevádzaní hrou na harmonike a gitare predniesli piesne ladiace s adventným obdobím. *Rusínsku kultúru predstavila folklórna skupina Panoslávia*. Jej členovia zaspievali piesne v niekoľkých jazykoch, po rusínsky, ukrajinsky, rusky a srbsky.

Na záver programu *Pilíška rodinka* so skupinou *Panoslávia* zaspievali pieseň *Tichá noc* a vyzvali hostí, aby sa pripojili a spievali spolu s nimi vo svojich materinských jazykoch.

Podvečer v divadelnej sále *Domu mládeže v Novej Pešti* prebiehal vo veľmi príjemnej atmosfére, odchádzali sme s pocitom pokoja a lásky v srdciach, čo aj bol cieľ programu.

LF

Darmo sa človek namáha, ak nedostane požehnanie

V nedeľu 15. októbra sa v kaplnke evanjelického cirkevného zboru a. v. na Rákócziho triede konala ekumenická bohoslužba. Ako je to už mesiace zvykom, uskutočnila sa v spolupráci so Slovenskou samosprávou VIII. obvodu hlavného mesta na čele s **Monikou Szelényiovou**.

Základom kázne zborovej farárky **Hildy Gulácsiovej Fabuľovej** bola 21. kapitola z Evanjelia podľa Jána: „Potom sa Ježiš zase zjavil učeníkom pri Tiberiadskom mori.“

Ako na to sestra farárka poukázala, v texte podľa Jána vidíme lásku a starostlivosť Pána, keď sa zjaví po svo-

Foto: Andrea Kiss-Kohut

jom vzkriesení učeníkom. Nestalo sa to po prvý raz, ale oni sa predsa len báli, nevedeli, ako konať. Peter sa rozhodol, že sa vráti loviť tam, kam ich pán Ježiš predtým povolal. Celú noc sa učeníci namáhali, ale nič nechytali, aj keď boli

skúsení rybári. Ich práci chýbalo požehnanie. Až keď sa im zjavil Ježiš a povedal im, aby zase hodili sieť, našli v nej plno rýb. Všade, kde je prítomný Pán, sa stane zázrak. – *Náš Pán nám hovorí, aby sme sa nebáli. Blahoslavený je muž, ktorý dúfa v Neho, ten môže prežívať jeho milosť, nekonečnú lásku a starostlivosť,*

– konštatovala na záver sestra farárka **Hilda Gulácsiová Fabuľová**.

Ekumenická bohoslužba bola spojená so spoveďou a večerou Pánovou, po ktorej sa veriaci družne pozhovárali.

(kan)

Slovenská omša na prvú adventnú nedeľu

Advent je štvrtýždňové obdobie, ktoré slávia kresťania tesne pred Vianocami. Na základe liturgického kalendára pripadá jeho začiatok na nedeľu medzi 27. novembrom a 3. decembrom. Advent je čas prípravy na narodenie Ježiša Krista. Je spojený s rôznymi tradíciami, ako napríklad zapálenie adventných sviečok, zdobenie vianočných stromčekov a pečenie tradičných vianočných koláčov a iných dobrôt.

Prvá adventná nedeľa tohto roku pripadla na prvú decembrovú nedeľu, keď sa slovenskí katolícki veriaci ako pravidelne každú prvú nedeľu v mesiaci stretli v Kostole sv. Jozefa v VIII. obvode Budapešti, aby spoločne slávil svätú omšu v slovenskom jazyku. Obrad slúžil kaplán **Radoslav Lenčoš**, ktorý prichádza k budapeštianskym veriacim zo **Štúrova**, z farnosti sv. Imricha. Na organe hral kantor a nadaný hudobník, inštrumentalista a skladateľ **Štefan Nagy** z **Kolárova**. Miništvovala **Beáta Erdélyiová**, ktorá tiež čítala zo Svätého písma. **Margita Tóthová Urbaničová** čítala z knihy proroka Izaiáša.

Otec **Radoslav** vo svojom zamyslení okrem iného riekol: „Ježiš povedal svojim učeníkom: „Majte sa na pozore, bdejte, lebo neviete, kedy príde ten čas. Je to tak, ako keď človek odcestuje: opustil svoj dom, svojim sluhom odo-

vzdal moc, každému určil prácu a vrátnikovi prikázal bdieť. Bdejte teda, lebo neviete, kedy príde pán domu: či večer, či o polnoci, či za spevu kohúta alebo ráno. Aby vás nenašiel spať, keď príde nečakane! A čo hovorím vám, hovorím všetkým: Bdejte!“ Zároveň pozdravil aj divákov slovenského vysielania Maďarskej televízie, ktorí budú mať možnosť sledovať omšu v predvianočnom období. Ako dodal, „prvou adventnou nedeľou začíname s celou Cirkvou sláviť nový liturgický rok. Advent je časom nádeje, časom, v ktorom sa v našich srdciach, v pokore a skrytosti obnovuje spomienka na prvý príchod Pána a obnovuje sa túžba po Kristovom návrate v sláve a velebnosti. Táto adventná nedeľa je hlboko poznačená výzvou k bdlosti. Svätý Marek zahrňa v Ježišových slovách príkaz „bdieť“ až trikrát. Tretikrát to robí s vážnosťou: „A čo hovorím vám, hovorím všetkým: Bdejte!“ (Mk 13,37). Okrem toho otec **Radoslav** odetý do fialového ornátu hovoril o význame slova advent, teda očakávania príchodu Pána, keď si pripomínáme jeho vteleenie, narodenie, jeho prebývanie na našej Zemi, čas viacerých návratov Ježiša na zem, ktorý nás nikdy neopustil. Zostáva s nami v rôznych spôsoboch až do konca časov.

Omšu na prvú adventnú nedeľu v kostole sv. Jozefa odel do slávnostného rúcha koncert Budapeštianskeho slovenského speváckeho zboru **Ozvena**. Zbor navodil skutočnú sviatočnú predvianočnú atmosféru a naladil veriacich na blížiacu sa sviatky.

Predsedička Slovenskej samosprávy VIII. obvodu **Monika Szelényiová** poďakovala za celoročnú službu kaplánovi **Radoslavovi Lenčošovi**, kantorovi **Štefanovi Nagyovi**, ako aj **Beáte Erdélyiovej** a **Margite Tóthovej Urbaničovej**. Následne sa veriaci presunuli na faru, aby spoločne zapálili prvú adventnú sviečku a zúčastnili sa na agapé. Všetci si s vďakou pochutili na dobrotách, ktoré účastníkom slovenskej sv. omše darovala chýrna cukráreň **Emil z Verešváru** na podnet jej majiteľky, santovskej Slovenky **Terézie Valenčičovej**. Pohostenie pripravili členovia organizátorského zboru s pomocou viacerých pravidelných účastníčok slovenských omší a sortiment tabule obohatila Slovenská samospráva IX. obvodu Budapešti vynikajúcou komlóšskou klobásou. Jej predsedníčka **Ajgül Zelmanová** priniesla so sebou aj najmladšieho účastníka bohoslužby, svojho 10-mesačného synčeka **Petrika**.

(tre)

Spomienková slávnosť v Zugló

Kati, Ruženka, Zsóka – Katalin Lengyelová, Ružena Czifrová, Erzsébet Káviová už nie sú medzi nami, ale zostali s nami v našich spomienkach a srdciach. Na ich počesť usporiadala Slovenská samospráva XIV. obvodu 19. novembra dôstojnú spomienkovú slávnosť.

V *Dome národnosti* sa nás zišlo viac než tridsať z rôznych mestských častí Budapešti. Slávnosť otvoril klavirista **Ján Bacsi** Schubertovou skladbou

Impromptu op. 90 Nr. 3 Ges-Dur a pokračoval Beethovenovou *Für Elise*. Po tejto klasickej, všetkým dobre známej hudbe nasledovalo veselšie pokračovanie. Umelcová manželka **Ildika Tóthová** zaspievala niekoľko piesní, ktoré zozbieral kantor **János Kávé**, starý otec **Zsóky**. **Zsóka** noty starostlivo uchovala, vďaka čomu sme si mohli vypočuť ich ozvučenú podobu. Zaspomínali sme si však aj inou formou. Podpredseda *Slo-*

venskej samosprávy Zugló **Pavol Bensó** nám po dobrom obede premietal fotografie z rôznych podujatí samosprávy, na ktorých sa **Kati, Ruženka** a **Zsóka** pravidelne zúčastňovali a tak sme si mohli zaspomínať na časy minulé. Život však plynie ďalej a keď aj s hlbokým zármutkom v srdci musíme sa vyrovnáť so stratami blízkych a ísť ďalej, pokiaľ nám to osud dopraje.

LF

Rekapitulácia uplynulého roka v Zugló

Mladá, energická predsedníčka Slovenskej samosprávy XIV. obvodu Budapešti **Anna Istvánová** nás 26. septembra na verejnom zasadnutí usporiadanom v *Dome národnosti* v Zugló informovala o tom, čo všetko urobila samospráva v priebehu roka a čo má ešte v pláne urobiť do konca decembra.

Do 26. septembra zasadal zbor deväťkrát a schválil 95 uznesení. **Anna Istvánová** na

úvod svojho referátu poďakovala **Erike Kálmánovej, Andrei Litvaiovej** a **Katalin Szegiovej** za pomoc, ktorú samospráve poskytujú a tým značne uľahčujú jej prácu. Jedným z prvých významnejších podujatí zboru bola oslava Dňa žien, ktorú uskutočnil spoločne so Slovenskou samosprávou XV. obvodu. V apríli sa slovenskí poslanci mestskej časti Zugló zúčastnili na koordináčnej porade, ktorú organizovala Slovenská samospráva Budapešti. Spoločne s Klubom slovenských dôchodcov pripravili predveľkonočné posedenie a predsedníčka spoločne s bývalým štipendistom samosprávy **Jurajom Rágyanszkým** sa zúčastnila v Belehrade na konferencii venovanej 70. výročiu existencie tamojšej slovenskej katedry. Samospráva bola prítomná aj na tematickom dni, ktorý 22. apríla zorganizovala Slovenská samospráva XIII. obvodu. Toto podujatie podporila aj finančne. 20. mája si kladením venovcov pripomenula pamiatku **Antona**

Foto: LF

Straku, ktorému pred 20. rokmi odhalila pamätnú tabuľu na priecheli domu na Americkej ulici, v ktorom tento československý diplomat žil počas svojho pôsobenia v Budapešti. Podpredseda zboru **Pavol Bensó** zastupoval samosprávu na pútnickej ceste CSSM po stopách evanjelikov, tentoraz do Slovinska. Členovia zboru sa zúčastnili na *Dni Slovákov v Maďarsku*. V auguste boli na pohrebe manželky poslancu **Bélu Czizmadiu** a navštívili Slovenský Komlós. V septembri sa spoločne s chorvátskou samosprávou zúčastnili na vysunutej konferencii katedry slavistiky. S tromi študentmi slovenčiny navštívili Bratislavu a niekoľko knižníc. Na záver roka naplánovali podujatie venované sv. Barbore a chcú pokračovať v rozhovoroch s mladými ľuďmi, ktorí sú na začiatku kariéry a nejakým spôsobom majú blízko k tunajším Slovákom, alebo sú slovenského pôvodu. Tento cyklus sa vlni začal výstavou obrazov **Beatrix**

Hruškovej a rozhovorom s ňou. Tento rok je v pláne stretnutie s **Alfiou Zelmanovou**, ktorá má spoločne s manželom vinárstvo v Badacsonyi.

Samospráva aj v tomto roku vydala kalendár ilustrujúci jej činnosť. Počas roka finančne i organizačne podporovala programy Klubu slovenských dôchodcov, budapeštianskej slovenskej školy, Budapeštianskeho slovenského speváckeho zboru *Ozvena*, ako aj *Kruhu priateľov Slovenského Komlóša*.

A. Istvánová uviedla, že miestny časopis *Zugló Lapok* má v úmysle uverejňovať recepty jedál národnosti žijúcich v tejto mestskej časti a pri tejto príležitosti vyzvala prítomných k spolupráci.

Po referáte nasledovala diskusia, v ktorej predsedníčka **SSB Edita Hortiová** hovorila o tom, že jednotlivé obvody by mohli rozšíriť materiál výstavy uskutočnenej v III. obvode o pôsobení Slovákov v 150-ročnej Budapešti. **Anna Istvánová** dodala, že slovenská škola v Budapešti má novú riaditeľku, je ňou **Monika Szabová** a spomenula, že v budove školy pôsobí odborné kolégium, ktoré má trinásť členov. Sú to vysokoškooláci, ktorí sú nejakým putom spojení s tunajšími Slovákmí. Prijemná beseda pokračovala aj pri neodmysliteľných bryndzových haluškách.

LF

Bilancia činnosti s prednáškou v XII. obvode

Slovenská samospráva XII. obvodu spestrila svoje verejné zasadnutie prednáškou riaditeľky Ústavu kultúry Slovákov v Maďarsku **Kataríny Királyovej** o predvianočných ľudových zvykoch Slovákov žijúcich v Maďarsku.

Na úvod predseda zboru **Michal Hrivnák** konštatoval, že tohtoročná činnosť samosprávy bola pomerne skromná. Vyzdvihol dva najdôležitejšie programy: stretnutie na počesť 26. výročia konferencie o kultúrnom dedičstve Slovákov v Budapešti, respektíve 25. výročie vydania zborníka prednášok, ktoré na nej odzneli. Druhou významnou akciou bola odvetná ná-

všteva zboru v Matici slovenskej pri príležitosti osláv 160. výročia jej založenia, a to v rámci spolupráce na báze literárnej činnosti. Po referáte predsedníčka Slovenskej samosprávy Budapešti **Edita Hortiová** informovala prítomných, že **Michalovi Hrivnákovi** v tomto roku udelili cenu *Za budapeštianskych Slovákov*.

Nasledovalo zapálenie sviečok na adventnom venci, po ktorom sa slova ujala riaditeľka Ústavu kultúry Slovákov v Maďarsku **Katarína Királyová**.

Začala informáciou o tom, že dve tretiny Slovákov v Maďarsku tvoria evanjelici, zastúpení sú tu však aj rím-

skokatolíci, gréckokatolíci, baptisti a adventisti. V predvianočnom období kedysi prísne dodržiavali pôst, ktorý bol neodmysliteľnou súčasťou adventu. Charakteristické pre toto obdobie je veštenie, ktoré slúži mnohým účelom. Buduje na mágii v prvom rade spojenej s láskou, zdravím a predpovedaním budúcnosti.

Po zaujímavej prednáške sa **M. Hrivnák** v mene slovenského zboru poďakoval prítomným za účasť, rozdal im mikulášske balíčky a pozval ich k prikrýtemu stolu.

LF

Verejné zasadnutie v Starom Budíne

– Slovenská samospráva III. obvodu má za sebou úspešný rok. Podarilo sa jej uskutočniť všetky plány, – týmito slovami začala referovať o činnosti zboru jeho predsedníčka **Edita Hortiová**. Slovenskí poslanci zasadali v priebehu roka osemkrát a schválili 62 uznesení. Zo skutočne bohatého programu vyzdvihla pani predsedníčka tri.

Jedným bol tradičný Slovenský deň nadväzujúci na svetový Týždeň modlitieb za jednotu kresťanov. 15. januára sa v evanjelickom kostole v Békásmegyeri konala dvojjazyčná bohoslužba za spoluúčasti a koncertu Budapeštianskeho slovenského speváckeho zboru Ozvena. Po bohoslužbe nasledoval spoločný obed a potom prednáška docentky **Márie Zsilákovéj** o novoročných zvykoch Slovákov v Maďarsku.

Druhým významným programom bolo zapojenie sa Slovenskej samosprávy III. obvodu do podujatia Samosprávy Starého Budína a Békásmegyeru venovanému 150. výročiu zjednotenia Budína a Pešti, konkrétnejšie výstavy, cieľom ktorej bolo zviditeľniť jednotlivé autochtónne národnosti a ich podiel na 150-ročnej Budapešti. Arménska, bulharská, rómska a slovenská

Foto: LF

samospráva, každá na desiatich paneloch, informovali o veciach charakteristických pre ňu v uvedenom období, čím prispeli k obohateniu Budapešti v oblasti výstavby, kultúry a cirkevneho života. Na jednom z panelov sa slovenská samospráva pochválila spisovateľom a novinárom **Zoltánom Bárkányim Valkánom**, ktorý žije a tvorí v III. obvode.

Tretím významným počinom bolo zostavenie a vydanie matematického slovníka, ktorý zostavili učiteľka matematiky na slovenskej škole **Mária Kvašňáková** a **Edita Hortiová**. Samospráva finančne podporila vydanie tohto slovníka z grantu získaného od CSSM. Slovník dostal každý gymnazista slovenskej školy v Budapešti.

V tomto roku usporiada samospráva ešte jedno podujatie a to 14. de-

cembra, keď zorganizuje spoločný nemecko-polsko-slovenský advent v Kultúrnom dome v Békásmegyeri na Čobánskom námestí, na ktorom vystúpi **Pávi krúžok zo Santova**.

Edita Hortiová hovorila aj o tom, že spolupráca s národnostným oddelením samosprávy III. obvodu bola a je veľmi korektná. Poďakovala zástupcovi prednostu **Gáborovi Szegedimu** a národnostnej referentke **Kataríne Dorosyovej** za ochotu a pozitívny prístup k práci slovenskej samosprávy. Za poskytnutú pomoc poďakovala aj pracovníčke hospodárskeho oddelenia **Zuzanne Tóthovej**.

Na záver prítomným popriala krásne vianočné sviatky, pevné zdravie a všetko dobré v novom roku. Dodala, že všetkých srdečne pozýva 21. januára do evanjelického kostola v Békásmegyeri na Slovenský ekumenický deň.

Po oficiálnej časti zasadnutia potešilo prítomných milé vianočné predstavenie žiakov nižších ročníkov budapeštianskej slovenskej školy. Nasledovalo pohostenie detí i dospelých pri príjemnom rozhovore. Všetci prítomní dostali pri odchode mikulášsku nádielku.

LF

Uplynulý rok Slovákov v Novej Pešti

Slovenská samospráva IV. obvodu patrí medzi tie šťastnejšie v Budapešti, má totiž vlastné vhodne vybavené priestory pre svoju činnosť, v ktorých mohla referovať o svojej celoročnej práci. Nie každý, kto sa chystal, mohol prísť na toto podujatie, mnohých kvánila choroba, napriek tomu sme sa len-len že zmestili do slávnostne vyzdobenej miestnosti.

Privítal nás čestný člen samosprávy **Tibor Balázs**,

ktorý zostavil krátky film navodiaci vianočnú atmosféru. Po ňom predsedníčka zboru **Enikő Óváriová** predniesla správu o činnosti slovenských poslancov. Medzi stále programy samosprávy patria klubové popoludnia a výlety Klubu slovenských dôchodcov tohto obvodu, ktoré vedú podpredsedníčka zboru **Anna Kutnyánszka** a poslankyňa **Zuzana Királyová**.

Slovenská samospráva IV. obvodu sa úspešne uchádzala o podporu prostredníctvom súbehov, vďaka čomu mohla dôstojne reprezentovať kultúru a gastronómiu Slovákov v Maďarsku na Dni Novej Pešti a spoločne s ne-

Foto: LF

meckou samosprávou tejto mestskej časti uskutočniť v budapeštianskej slovenskej škole národnostný rodinný deň slovenských a nemeckých škôlkarov. Deti spievali, tancovali a predvádzali detské hry. Na uskutočnení programu sa podieľali aj učiteľka slovenskej materskej školy **Alena Ivakova** a pestúnka **Katarína Markušová**

Takisto spoločne s nemeckou samosprávou zorganizovala národnostný športový deň pre žiakov slovenskej základnej školy a základnej školy so zvýšeným počtom vyučovacích hodín nemeckého jazyka IV. obvodu, a to tiež v priestoroch slovenskej školy v Buda-

pešti. Program pomohli realizovať učiteľky telocviku **Anna Szabová** a **Silvia Salgaiová**. O akciách Slovenskej samosprávy Novej Pešti pravidelne píše *Ludové noviny* a časopis *Budapeštiansky Slováčok*, ale aj miestne médiá.

Samospráva IV. obvodu finančne podporila *Budapeštiansky slovenský spevácky zbor Ozvena* a *Materskú školu, základnú školu, gymnázium a žiacky domov s vyučovacím jazykom slovenským* v Budapešti.

Samozrejme, jej členovia sa zúčastňovali na podujatiach, ktoré organizovali slovenské samosprávy pôsobiace v Budapešti. **Enikő Óváriová** na záver poďakovala za pomoc, ktorú zboru preukazujú jeho čestní členovia **Jolana Rétiová** a **Tibor Balázs**, ale aj rodinní príslušníci a priatelia poslancov. Skôr než sme sa pustili do slávnostnej večere nám oznámila, že na 20. januára 2024 chystá samospráva fašiangový večer a 7. až 22. júna výstavu obrazov **Beatrix Hruškovej**, k usporiadaniu ktorej sa pripoja slovenské samosprávy XIV. a XV. obvodu.

LF

Slovenský Mikuláš v Budapešti

Tradičné stretnutie s Mikulášom spojené s verejným zasadnutím usporiadala *Slovenská samospráva XIII. obvodu Budapešti* 6. decembra. Na podujatie zavítali deti z tejto mestskej časti, ako aj žiaci budapeštianskej slovenskej školy. Deti už vedeli, že ujovi v červenom plášti sa musia prihovoriť po slovensky, inak im nerozumie. Takto si Mikuláš aj tohto roku vypočul mnoho krásnych piesní a básní, za ktoré obdaril deti sladkosťami. S dospelými zatiaľ predsedníčka zboru **Eva Fábriánová** bilancovala tento rok, ktorý bol bohatý na podujatia. Konštatovala, že na každý

Foto: Eva Fábriánová

mesiac pripadla nejaká významná akcia, ktorú organizoval ich zbor. Vyzdvihla tri najväčšie podujatia, a to aprílovú návštevu delegácie z Oravy, májový Ná-

rodnostný festival s čabianskymi slovenskými kultúrnymi a kulinárnymi špecialitami a jubilejné oslavy Zväzu Slovákov v Maďarsku, na organizovaní ktorých participoval. Spolu s podpredsedníčkou **Zuzanou Mátraiovou** referovala aj o budúročných plánoch zboru, ktoré budú nemej dôležité. Zvlášť hovorili o potrebe prihlásenia sa na zoznam slovenských voličov, nakoľko 9. júna sa uskutočnia komunálne voľby a voľby do národnostných samospráv. Po verejnom zasadnutí sa konalo posedenie za bielym stolom.

(ef)

Slovenská samospráva Budapešti

Edita Hortiová
predsedníčka

Pavol Beňo
zástupca predsedníčky

Levente Galda
Rozália Papová Polereczká
Júlia Szabová Marloková
Zuzana Szabová
Monika Szelényiová

Sekretárka:
Eubomíra Fallerová

Adresa SSB:
Akadémia ul. 1, Budapešť 1054
Telefón: 374-0635
E-mailová adresa:
ssambp@gmail.com

Redakcia

Eubomíra Fallerová
šéfredaktorka

Vlasta Zsákaiová
jazyková redaktorka

Edita Hortiová
Pavol Beňo

Významné výročia popredných slovenských dejateľov

110. výročie úmrtia podnika- teľa Michala Mišuru

Pred 110 rokmi, 14. decembra 1913, zomrel oravský rodák **Michal Mišura**, ktorý zaujal popredné miesto v spoločenskom a cirkevnom živote Slovákov v hlavnom meste Uhorska. Dlhé desaťročia bol dozorcom a podporovateľom slovenskej evanjelickej cirkvi v Pešti na Rákócziho triede.

Cieľavedomý a úspešný **Michal Mišura starší** sa narodil roku 1850 v *Istebnom*. Po vyučení sa za kováča na začiatku sedemdesiatych rokov odišiel do Pešti, kde si otvoril kováčsko-kolársku dielňu. V roku 1885 si založil firmu. Najskôr si na Agteleckej ulici zriadil vyhňu, neskôr na Táncsicovej ulici aj kolársku dielňu. Ako výrobcu kočiarov a neskôr automobilových karosérií ho poznali po celej krajine.

Začiatkom 20. storočia už vlastnil veľký závod v VIII. obvode na Obrovskej ulici č. 6 – 10 (dnes Ulica Leonarda da Vinci). Z vlastných síl sa za krátky čas stal z kováčskeho majstra majiteľ veľkej a modernej fabriky. Z manželstva s rodáčkou **Máriou Mederovou** sa im v roku 1882 narodil syn **Michal**, ktorý neskôr pokračoval v diele otca.

Mišura bol horlivým členom a neskôr kurátorom slovenského evanjelického cirkevného zboru v Budapešti, kde na konventoch tvrdo obhajoval a bránil jeho samostatnosť. Napríklad roku 1911 na vlastné náklady dal zaviesť do kostola elektrický prúd.

Mišurovci bývali na ulici F. Liszta, neskôr na Táncsicovej ulici, kde sa často stretávala slovenská spoločnosť. **Michal Mišura** svojho jediného syna posielal každý rok na Liptov, aby si dobre osvojil a potom aj udržal rodnú slovenčinu. Keď sa **Mišurov** kočiarosky závod rozbehol a jeho syn **Michal** dorástol, po vyučení sa za kováča a výrobcu kočiarov a potom po študijnom pobyte v Paríži **Mišura mladší** vyrábala už nielen kočiare, ale aj karosérie motorových vozidiel. V roku 1908 na medzinárodnej automobilovej výstave v Budapešti ocenili **Mišurovu** firmu čestným uznaním.

Zakladateľ úspešnej firmy **Michal Mišura** zomrel v Budapešti 14. decembra 1913.

100. výročie úmrtia A. P. Mamateja

Významný slovenský exilový politik, zástanca samostatného Slovenska **Albert Pavol Mamatej** (Mamatej) sa narodil 11. apríla 1870 v Kláštore pod Znievom. Zomrel 21. decembra 1923 v Brookline (Massachusetts, USA).

Mamatej bol vyučeným zámočníkom. Pracoval v strojárskom podniku Ganz v Budapešti, kde bol funkcionárom Slovenského spolku. Keď sa v Pešti založil Slovenský spevácky spolok, viedol jeho zápisnice. Onedlho, v roku 1893, odišiel do Ameriky. Od roku 1909 sa aj tam venoval organizovaniu krajanského hnutia. Stal sa vedúcim činiteľom Slovenského národného spolku a redaktorom jeho orgánu *Národné noviny*.

Mamatej bol politicky aj kultúrne aktívny, počas svojho pobytu v Amerike sa angažoval v rôznych oblastiach politického a kultúrneho života a pomáhal viacerým skupinám Slovákov žijúcich doma aj v zahraničí.

120. výročie úmrtia kňaza, básnika a prekladateľa Ondreja Miloslava Bellu

Pred 120 rokmi zomrel básnik, prekladateľ a evanjelický kňaz **Ondrej Miloslav Bella**. Narodil sa 8. 5. 1851 v Liptovskom Mikuláši. Po skončení ľudovej školy (1862) v Liptovskom Mikuláši študoval na gymnáziu v Pešti. V roku 1874 sa stal kaplánom v Budíne a o dva roky neskôr učiteľom a kaplánom slovenskej evanjelickej cirkvi v Pešti pri Bachátovi. Od roku 1880 pôsobil ako vojenský kňaz v Grazi, neskôr v Prahe, potom na Morave. V roku 1890 sa usadil v Krakove, kde zomrel 12. októbra 1903.

Bol literárne činný: publikoval básne v časopisoch, almanachoch a kalendároch.

Dr. Anna Kováčová

Kvíz pre budapešťianskych gymnazistov

Slovenská samospráva II. obvodu Budapešti po deviaty raz zorganizovala pre slovenských gymnazistov vedomostný kvíz. Otázky nikdy nie sú jednoduché, ale predstavitelia voleného zboru sa vždy postarajú o to, aby v prednáškach pred kvízom zazneli správne odpovede. Nebolo tomu inak ani 30. novembra. Vtedy sa 18 budapešťianskych gymnazistov a ich učiteľia **Marcela Somogyiová** a **Peter Pečeňa** stretli v preslávenej reštaurácii Ferdinand známej svojou českou a slovenskou kuchyňou s poslancami zboru II. obvodu a jeho hosťami, aby si zmerali vedomosti na tému Národnostný zákon, samosprávy a občianske organizácie Slovákov v Maďarsku. Program moderovala predsedníčka Slovenskej samosprávy II. obvodu **Lubomíra Fallerová**.

Parlamentný hovorca Slovákov v Maďarsku **Anton Paulik**, predsedníčka Celoštátnej samosprávy Slovákov v Maďarsku (CSSM) **Alžbeta Hollerová Račková** a konateľ Neziskovej verejnoprospešnej spoločnosti SlovakUm, s. r. o., **Imrich Fuhl** vo svojich prednáškach jednoznačne prezradili odpovede na otázky kvízu. Študenti mali len pozorne počúvať a potom správne označiť jednu zo štyroch možných odpovedí. Kvíz je vlastne previerkou porozumenia hovorového a písaného slovenského textu. Odpovede na otázky týkajúce sa ná-

Foto: E. Trenková a LF

rodnostného zákona a zastúpenia národností v maďarskom parlamente prezradil parlamentný hovorca. **Anton Paulik** hovoril aj o možnosti dosiahnuť zvýhodnený mandát v Národnom zhromaždení, na čo je potrebných 25 000 hlasov voličov. Teoreticky, teda na základe úradne evidovaného počtu občanov hlásiacich sa k národnosti, ho dokážu získať zatiaľ len príslušníci nemeckej a rómskej národnosti v Maďarsku. Dodal, že od roku 2018 je v parlamente jeden národnostný poslanec, Nemeč **Imre Ritter**, a 11 hovorcov, Rómovia nezostavili volebnú listinu, preto v tomto cykle nemajú zastúpenie v Národnostnom výbore.

Ako sa volá najvyšší volený zbor Slovákov v Maďarsku sa účastníci kvízu, ako aj všetci prítomní, dozvedeli už pri predstavovaní predsedníčky CSSM. Z prednášky **Alžbety Hollerovej Račkovej** študenti ľahko mohli „vychtrávať“ odpovede na otázky týkajúce sa CSSM a slovenských ob-

čianskych organizácií s celoštátnou pôsobnosťou

Jeden zo zakladateľov viacerých občianskych organizácií, konateľ spoločnosti SlovakUm **Imrich Fuhl** hovoril o prelome 80. a 90. rokov, keď sa rozbehlo zakladanie slovenských združení a spolkov. Takým bolo napr. Združenie slovenských spisovateľov a umelcov v Maďarsku.

Porota v zložení **Zoltán a Júlia Horváthovci**, **Daniela Onodiová** a **Vlasta Zsákaiová** konštatovala, že študenti sa snažili a boli pohotoví.

Za ochotu zúčastniť sa na kvíze dostali obľúbenú čokoládu Študentská pečat', ale hlavnou odmenou bol bohatý výber literatúry v slovenskom jazyku. Tu sa však už uplatnil princíp výberu podľa dosiahnutých výsledkov – ako prví si mohli vyberať z množstva najnovších titulov tí, ktorí získali najviac bodov. Za účasť dostali všetci prítomní vynikajúcu večeru. Taniere boli také plné, ako za cisára Ferdinanda na cisárskom dvore. Zdalo sa, že aj gymnazisti mali dosť, hoci sú vo veku, keď sú schopní zjesť aj čašníka.

Tohtoročný kvíz Slovenskej samosprávy II. obvodu Budapešti sa opäť vydaril. Hoci získané vedomosti budú môcť stredoškólači zúročiť ešte aj na maturitách, asi najviac budú spomínať na výdatnú hostinu.

Deň budapeštianskych Slovákov

Foto: LF

Foto: LF

Foto: Eva Fábriánová

Foto: Eva Fábriánová

Foto: LF

Foto: LF

Správa fondov Gábor Bethlena NKUL-KP-1-2023/2-0000696
a slovenské samosprávy VIII., XII. a XVI. obvodu.

Pri zostavovaní čísla sme čiastočne použili články a fotografie z Ľudových novín a webovej stránky www.luno.hu.

BUDAPEŠTIANSKY
SLOVÁK

Časopis Slovenskej samosprávy Budapešti. Náklad: 1000 výtlačkov.
Za vydanie zodpovedá predsedníčka Slovenskej samosprávy Budapešti *Edita Hortiová*.
Adresa redakcie: 1054 Budapešť, Akadémia u. 1, tel./fax: (+36 1) 374-0635, email: ssambp@gmail.com
Uzavierka čísla: 15. decembra 2023.
ISSN 1416-6453. Tlač: CZEDE Kft., Budapešť

A Budapesten élő szlovákok a számok tükrében

A magyarországi szlovákság nem alkot zárt tömböt, homogén közösséget és egységes nyelvterületet, többnyire szórványban él, kisebb-nagyobb nyelv-szigeteken. A korábbi népszámlálások adatai alapján a hazai szlovákság többsége egyetlen megyében, Békés megyében tömörült. A 2022. évi összeírás alapján – Győr-Moson-Sopron megyét nem számítva – Pest megye után, azonban a második helyre szorult vissza. A települések sorrendjét vizsgálva a hazai szlovákság legnagyobb számban Békéscsabán és Budapesten élt. Viszont 2011-től minden kategória (nemzetiséghez tartozás, nemzetiség, anyanyelv) alapján Budapest került az első helyre.

Az első jelentős szlovák bevándorlás Pest-Budára a törökök kiűzése utáni évtizedekre tehető, 1725 és 1750 között Magyarország északi megyéiből, leginkább Árva, Liptó, Turóc és Trencsén megyéből többnyire szakképzetlen munkások érkeztek Pest külső kerületeibe, elsősorban a mai Józsefváros területére. A 19. század első felében a szlovák közösség nagyobb csoportjai a Ferenc- és Józsefvárosban, Budán pedig a Ráczvárosban koncentrálódtak. A hivatalos adatok szerint 1880-ban a főváros lakosságának 6 százaléka volt szlovák anyanyelvű, az 1930. évi népszámlálás már csak 10.647 szlovák anyanyelvű lakost írt össze Budapesten, s ez a szám 1941-re több mint felére csökkent. A lakosságcsere következtében több mint 73 ezer magyarországi szlovák települt

át Csehszlovákiába, a fővárosból 4.375 fő.¹ Az 1941–1990 között felvett népszámlálási adatok minden kategóriában folyamatos csökkenést mutattak. 1980-ban a hivatalos adatok szerint Budapesten összesen 686 szlovák nemzetiségű és 1.054 szlovák anyanyelvű lakos élt, ami nemzetiségét tekintve a magyarországi szlovákok 7,53 százalékát, illetve anyanyelve szerint 6,56 százalékát jelentette. Az 1990-es adatok szerint nemzetiségét tekintve Budapesten élt a magyarországi szlovákok 6,6 százaléka (802 fő), az anyanyelvi bevételeket tekintve 7,32 százaléka (934 fő).

A kisebbségi törvény elfogadását, a nemzetiségi önkormányzatok megalakulását követő, 2001. évi népszámlálási eredményekben minden kérdés esetében pozitív elmozdulás volt érezhető, a fővárosi szlovákság is elsősorban kulturális kötődése alapján határozta meg magát kisebbségként. A KSH adatai szerint Budapesten a szlovák nemzetiséghez tartozók száma összesen 4.929 főt tett ki, akik közül 4.622 fő volt magyar állampolgár. A szlovák nemzetiségűek száma 1.528 fő, ami az országban élő szlovák nemzetiségű személyeknek 8,6%-a. A magukat szlovák anyanyelvűnek vallók 12,8%-a, 1.513 fő lakott a fővárosban. Ahogyan egy 2010. évi kutatás összegezte, a hazai szlovákság erős közösségtudattal rendelkező, jól integrálódott nemzeti kisebbség, ahol az integráltság a kisebbségi nyelv és az etnikai azonosság nem játszik már fő-

szerepet, ám annál fontosabb a kulturális és a közösségi összetartozás tudata.² 2011-ben a Magyarországon élő szlovákok 9,25 százaléka, 3.257 fő lakott Budapesten, ebből 2.469 volt magyar állampolgárságú. Az anyanyelvi bevételekben csökkenés figyelhető meg (835 fő), a magukat szlovák anyanyelvűnek vallók 8,4 százaléka lakott a fővárosban, míg a szlovák nemzetiségű lakosság tekintetében jelentős növekedést (2.581 fő) regisztráltak, ami a magukat szlovák nemzetiségűnek vallók 8,7 százalékát jelentette. A fővárosi lakosság körében a szlovák nyelven beszélők száma 5.969 fő volt, akik közül 2.045 volt a külföldi állampolgár.

A 2022. évi népszámlálás részletes adatai még nem ismertek, azonban a főbb adatok már rendelkezésre állnak. 2022-ben mindhárom kategóriában csökkenés figyelhető meg. A fővárosban élő szlovák nemzetiségűek összlétszáma 2.909 fő volt, ebből 2.092 fő volt magyar állampolgár.

A szlovák anyanyelvűek száma 713 fő volt, és ebből csupán valamivel több, mint a fele, 371 fő volt magyar állampolgárságú. Ezzel szemben a szlovákul beszélők száma 6.614 fő volt, amelyből 2.953 fő nem magyar állampolgár. A szlovák nemzetiségűek száma lényegesen meghaladta az anyanyelvi bevételeket, 2.313 fő, ebből 1.760 fő volt magyar állampolgár.

A legutóbbi három népszámlálási adatait elemezve vallási hovatartozásra

¹ Vadkerty Katalin: A csehszlovák-magyar lakosságcsere hivatalos szlovák értékelése. Regio – Kisebbség, politika, társadalom 4. évf. (1993.) 3. sz.

² Örkény Antal–Sik Endre: Szlováknak lenni Magyarországon. In: Kolosi Tamás–Tóth István György (szerk.): Társadalmi riport 2010. TÁRKI, Budapest, 2010. 346. p.

adott válaszok alapján is lényeges csökkenés figyelhető meg a szlovák nemzetiséghez tartozó katolikus és evangélikus fővárosi lakosság létszámában. 2022-ben már csupán 839 fő volt katolikus, 380 fő evangélikus, vallási közösséghez nem tartozónak 652 fő vallotta magát, 692 fő pedig nem kívánt válaszolni.

Ami a korcsoportok szerinti megoszlást illeti, a szlovák nemzetiséghez tartozók legnagyobb arányban a 30-39 éves korosztályból kerültek ki (18,7%), őket követte a 40-49 évesek korosztálya (18,5%), majd az 50-59 éveseké

(12,8%). A 60 év felettek a fővárosi szlovák nemzetiségű lakosság negyedét teszik ki. A fővárosi szlovák nemzetiséghez tartozó lakosság több mint a fele diplomával rendelkezik. A fővárosi szlovákság többsége foglalkoztatott, az ellátásban részesülő, inaktív lakosság a 2001. évi adatokhoz képest több mint a harmadára csökkent, 536 fő.

Ami a fővároson belüli területi elhelyezkedést illeti, a legutóbbi három népszámlálás eredményei alapján a szlovák nemzetiségű lakosság legnagyobb számban a 11. kerületben él, 264 fő. To-

vábbra is nagyobb létszámú, 200 fő feletti szlovák közösség él a 3. a 13. és a 14. kerületben. Józsefvárosban a korábbi adatokhoz képest növekedés figyelhető meg (189 fő). A hagyományosan szlovákok lakta kerületek, Cinkota, vagy Rákoskeresztúr szlovák lakossága azonban csökkenést mutat.

A KSH információi szerint december közepétől további adatok is rendelkezésre fognak állni, amelyek majd részletesebb elemzésekre adnak lehetőséget.

Szabó Orsolya

25 éves a Szlovák Nyugdíjasok Klubja

A Szlovák Nyugdíjasok Klubja 2023. október 12-én ünnepelte megalakulásának 25. évfordulóját. Az ünnepséget Kukucska János, a klub elnöke nyitotta meg, egyben üdvözölte a megjelent vendégeket és a klubtagokat. Ezt követően Lantosné Libay Mária elnökhelyettes szlovákul, az elnök pedig magyarul ismertette a klub megalakulásának körülményeit, a negyed századdal ezelőtt kitűzött célokat, az eltelt 25 év eredményeit, valamint a klub előtt álló feladatokat, a megvalósult számtalan programot. A beszámolóban megemlékeztek a klub alapítóiról és virággal köszöntötték a megjelent korábbi elnököket.

Az ünnepségen felszólalt az Országos és a Fővárosi Szlovák Önkormányzat elnöke, továbbá az Angyalföldi, a

Zuglói, a Rákoskeresztúri Szlovák Önkormányzatok és az Ozvena Budapesti Szlovák Kórus elnökei, akik köszöntötték a klubtagokat és elismerésüket fejezték ki a két és fél évtized alatt kifejtett lelkes és önzetlen munkájukért.

Az ünnepség kulturális programja keretében a fiatal, tehetséges Forgó Benjámin zongoraművész Liszt és Chopin műveiből összeállított műsorával és virtuóz játékával kápráztatta el a közönséget. A koncert után a résztvevők kötetlen társalgás keretében idézték fel a klub rendezvényein átélt emlékezetes eseményeket. Ezek felidézését segítette a Fővárosi Szlovák Önkormányzat székelyén található színházterem előterében elhelyezett képkiallítás. A tablón látható képek az eltelt 25 év legnevezete-

sebb eseményeit örökítették meg. A vendégek és a klubtagok meglepetésként egy, az utóbbi évek eseményeit felidéző képekkel illusztrált falinaptárt kaptak ajándékba, majd közösen elfogyasztották az évforduló alkalmából készített tortát.

Köszönetet mondunk támogatóinknak, a Bethlen Gábor Alapkezelő Zrt-nek, az Országos- és a Fővárosi Szlovák Önkormányzatnak, a Magyarországi Szlovákok Szövetségének, az angyalföldi, a zuglói és a cinkotai Szlovák Önkormányzatoknak, hogy segítségüknek köszönhetően méltó módon ünnepelhetjük meg a Szlovák Nyugdíjasok Klubja fennállásának ezt jeles évfordulóját.

*Tamás Beáta,
Szlovák Nyugdíjasok Klubja
elnökségi tag*

Viszontlátogatás Sámsonházán

A XX. kerületi (Pesterzsébet) Szlovák Önkormányzat viszontlátogatásra szóló meghívást kapott a Sámsonházi Szlovák Önkormányzattól. A sámsonháziak korábban már két alkalommal is jártak Pesterzsébeten. Ezt a látogatást viszonzottuk az idén októberben.

Egy verőfényes vasárnap délután indultunk Pesterzsébetről. Sámsonháza község Nógrád vármegyében, a Salgótarjáni járásban, a Mátra hegység előterében, kisebb-nagyobb erdőkkel övezett dombvidéken található. A község nevét a 12. században, egykori birtokos uráról kapta. A nemzetiségileg vegyes település lakossága alig haladja meg 200 főt. A szlovák ajkú lakosságot a felvi-

dékről telepítették be. Ez a folyamat 1674-ben kezdődött és 1817-ig tartott. Az evangélikus hívők a településen 3 templomot is építettek. A ma is álló épületet 1870-ben szentelték fel, amelynek a falán egy tábla jelzi, hogy Kossuth Lajos 1871-1894 között tiszteletbeli főfelügyelője volt az egyházközségnek.

E neves templom kertjében találkoztunk vendéglátónkkal, Bajnokné Képes Gyöngyivel, a község polgármesterével. A szívélyes fogadtatás után a templomban szlovák nyelvű evangélikus istentiszteleten vettünk részt. A lelkész és az énekkar Losoncra érkezett. Az Úrva csoraosztást követően átmentünk a faluházba, ahol harmonikaszóval fogadtak

bennünket. A polgármester asszony szlovák és magyar nyelvű köszöntője után a helyi lelképásztor is üdvözölte a megjelenteket. Vendéglátóink gazdagon megerítetett, sok finomsággal megrakott asztallal fogadtak bennünket. A faluházban Czinkóczi Gábor nagyszerű citerajátéka teremtett kitűnő hangulatot. A losonci énekkar tagjai ilyen hangszerrel még nem láttak és nem is hallottak. Nagy érdeklődéssel figyelték és hallgatták a mester virtuóz játékát. Sámsonházán rendkívüli vendégszerető embereket ismertünk meg. Nagyon szép és maradandó élményben volt részünk. Hálás köszönet mondunk nekik mindenért!

Szentesné VM